

UN MORMÂNT DIN FAZA TIMPURIE A EPOCII BRONZULUI, DESCOPERIT ÎN CÂMPIA TRANSILVANIEI

Valeriu LAZĂR

Cu prilejul săpăturilor efectuate la Zau de Câmpie, jud. Mureș, în punctul topografic “Dispensarul medical uman”, a fost descoperit, în secțiunea săpată din spatele dispensarului, în 26 august 1998, un mormânt de înhumatie.

Punctul topografic amintit este situat pe o întinsă terasă inferioară a Pârâului de Câmpie, pârâu care taie comuna de la est la vest în mod aproape egal. Terasa are o ușoară pantă, cu coborâre spre pârâu.

Scheletul, aflat în poziție chircită, a apărut la -03,65 m, într-un strat granulos, steril arheologic, strat de culoare cenușiu-neagră, în partea nord-vestică a secțiunii, și a avut orientarea V-E (fig. 2). El aparține unui adult.

Sub mormânt era un strat de gresie și marnă verzuie, umedă, care pătrundea în N-E secțiunii până la -1,63 m, stratul suprapunând o pânză freatică (izvor de apă).

Inventarul mormântului era constituit din trei vase, toate dispuse în semicerc lângă capul decedatului. Alte obiecte de inventar nu au fost găsite.

În zona apropiată mormântului, în nord-vestul pantei, au apărut, în peretele secțiunii, între -1,40 - 1,57 m, numeroase oase mari, de bovine. Tot în zona apropiată, în punctul “La bufet” este o așezare Turdaș. În spațiul casetei mormântului, acesta a fost însă izolat, ca datare cronologică și culturală.

Cele trei vase (de mici dimensiuni) ale mormântului au pereții relativ groși, parțial lustruiți, friabili, culoarea cenușiu-neagră, cu nuanțe cărămizii, ceea ce denotă arderea lor incompletă. Miezul pereților este constituit din lut nisipos, cuarț alb și mică.

Tipologic, vasele ar putea aparține unor amfore și castroane. Vasul cel mai mic (fig. 3 / 1), găsit la capul decedatului, între cele două, este o amforetă. De culoare cenușie, cu nuanțe cărămizii, vasul are înălțimea de 5 cm, diametrul gurii 6-7 cm, a fundului, ușor scobit, de 5 cm, iar diametrul maxim al corpului de 8 cm. Buza îi este ușor teșită în afară, iar sub buză are două torți, dispuse simetric.

Celelalte vase (fig. 3 / 2,3) pot fi considerate, prin formă, castroane cu marginea în formă de pâlnie (Trichtererrand). Și ele au dimensiuni relativ mici (fig. 3 / 2: înălțimea 12 cm; diametrul buzei 15 cm; diametrul fundului 7 cm; diametrul maxim 17 cm; fig. 3 / 3: înălțimea 11,5 cm; diametrul buzei 12 cm; diametrul fundului 7 cm; diametrul maxim 14 cm).

Piesele au culoarea cenușie-neagră, cu nuanțe cărămizii. Ca formă - buza ușor evazată în exterior, gâtul scurt, arcuit, corpul bitronconic, fundul ușor scobit.

Primul castron (fig. 3 / 2) are, ca decor, pe diametrul maxim, un buton în relief, aplatizat, perforat orizontal. Al doilea castron (fig. 3 / 3) are același decor, dar neperforat.

Prin structura pastei și forma lor, vasele mormântului (și mormântul chiar dacă nu este în cistă din piatră) aparțin fazei timpurii a epocii bronzului, probabil culturii Brașov-Schneckenberg (faza A). Pentru “amforetă” avem analogii în descoperirile lui A. Prox de la Cheile Râșnovului (Valea Cheii)¹ de la Dealul Șprengului (Gesprengberg) și Valea Cheii², pe care le datează în faza timpurie a culturii (A).

Dacă admitem datarea mormântului de la Zau de Câmpie - “Dispensarul medical uman” în faza timpurie a epocii bronzului și îl atribuim, cu probabilitate, culturii Brașov-Schneckenberg, atunci descoperirile acestei culturi cresc în spațiul județului Mureș, ca număr, cu încă două: mormântul prezentat (Zau de Câmpie) și un alt mormânt de înhumatie, de copil, îngropat, cu inventar, în cutie de piatră, descoperit la Șincai - “Cetatea păgânilor”, în 1996 (inedit; aici al doilea mormânt), mormânt de copil pe care îl vom prezenta cu alt prilej.

Până în prezent, se cunosc, în spațiul județului Mureș, 13 localități cu descoperiri (probabile sau sigure) Brașov-Schneckenberg (fig. 1). Unele provin din morminte (Bahnea, Țiptelnic-Band, Șincai, Zau de Câmpie), altele din așezări (Bateș, Cuci, Goren-Batoș, Morești, Nadeș, Sângeorgiu de Mureș, Șincai, Târgu Mureș, Torba, Voievodeni)³.

¹ A. Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941, p 19, fig. 2

² idem, p. 23, fig. 7.8.9

³ O prezentare în sinteză, V. Lazăr, *Antichități ale județului Mureș (AJM)*, Tg. Mureș, Ed. “Ardealul”, 1998, pl. XXIV, p 56,57; idem, *Repertoriul arheologic al județului Mureș (RAJM)*, Tg. Mureș, Casa de editură “Mureș”, 1995, pl. XI, p 343 (cu trimiteri la localitățile cu descoperiri, unde acestea sunt prezentate în detaliu).

Inventarul descoperirilor, săracios, constă din unelte din piatră (cuțite curbe, din gresie calcaroasă) și ceramică, exprimată în puține forme tipologice (străchini, amforete, castroane), motiv care împiedică o nuanțare cronologică satisfăcătoare a acestor descoperiri în cadrul epocii (culturii).

A GRAVE FROM THE EARLY PHASE OF THE BRONZE EPOCH, DISCOVERED IN THE PLAIN OF TRANSYLVANIA

(Abstract)

The author is presenting a grave of intremment discovered in August 1998, with the occasion of the systematic diggings at Zau de Câmpie, in the topographic point "The Human medical health unit".

On the basis of the inventory (fig. 2, 3), the author places the grave in the early phase of the bronze epoch and he ascribes it to the Brașov-Schneckenberg (phase A) culture.

The new discovery enhances to 13 the number of the localities from the Mureș county, which has revealed such, archeological testimonies (vestiges) settlements or graves.

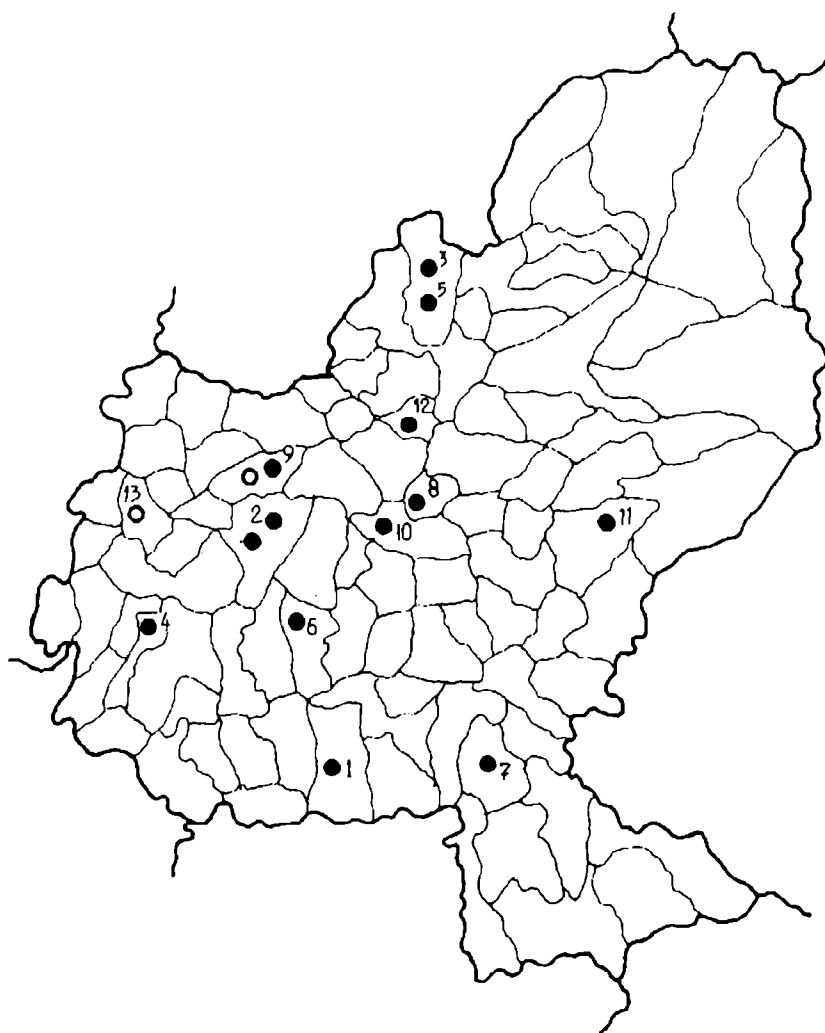

Fig. 1. Harta descoperirilor de tip Schneckenberg din județul Mureș: 1. Bahnea; 2. Țiptelnic (Band); 3. Batoș; 4. Cuci; 5. Goren (Batoș); 6. Morești (Ungheni); 7. Nadeș; 8. Sângeorgiu de Mureș; 9. Șincai; 10. Târgu Mureș; 11. Torba; 12. Voivodeni; 13. Zau de Câmpie. (Descoperiri: vechi ●, noi ○)

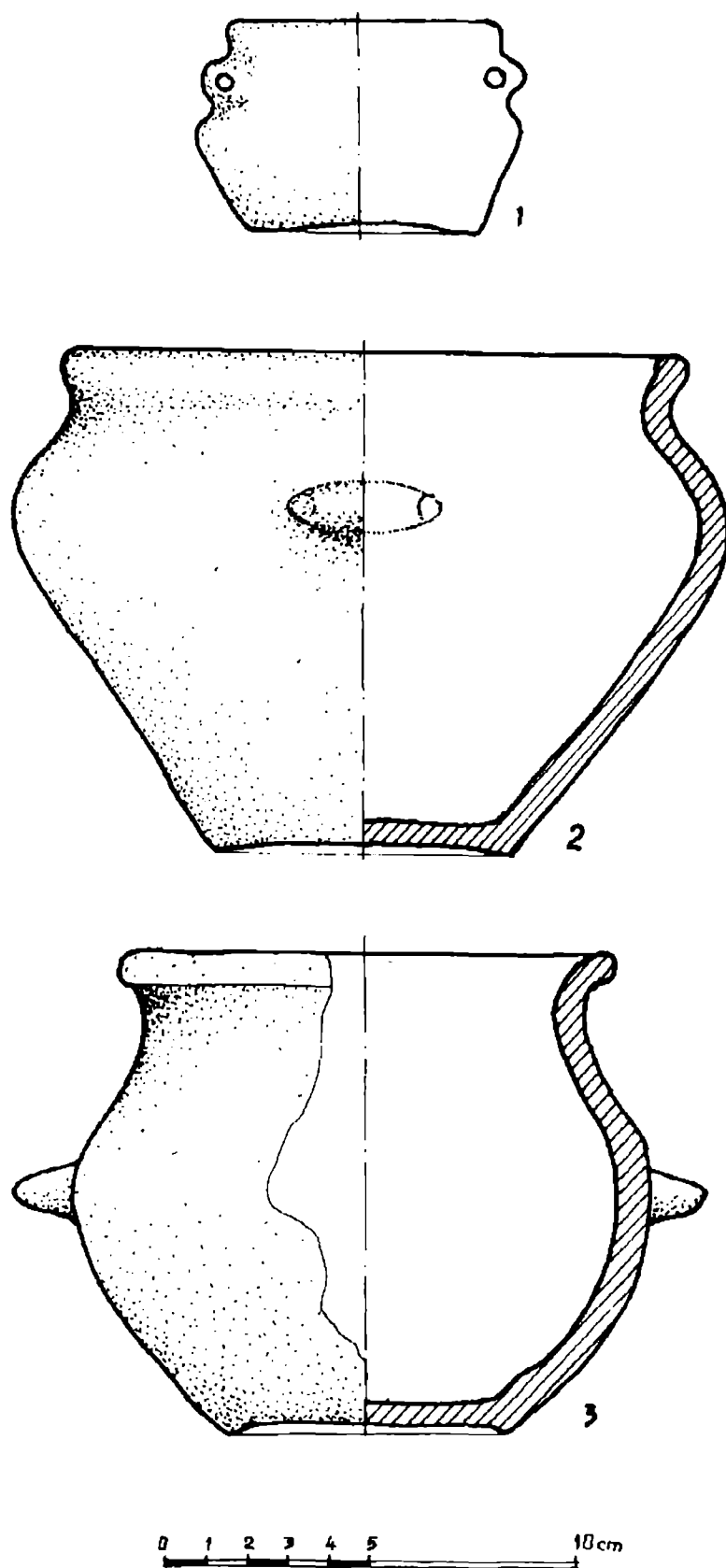

Fig. 2. Zau de Câmpie - "Dispensarul uman" - inventarul mormântului

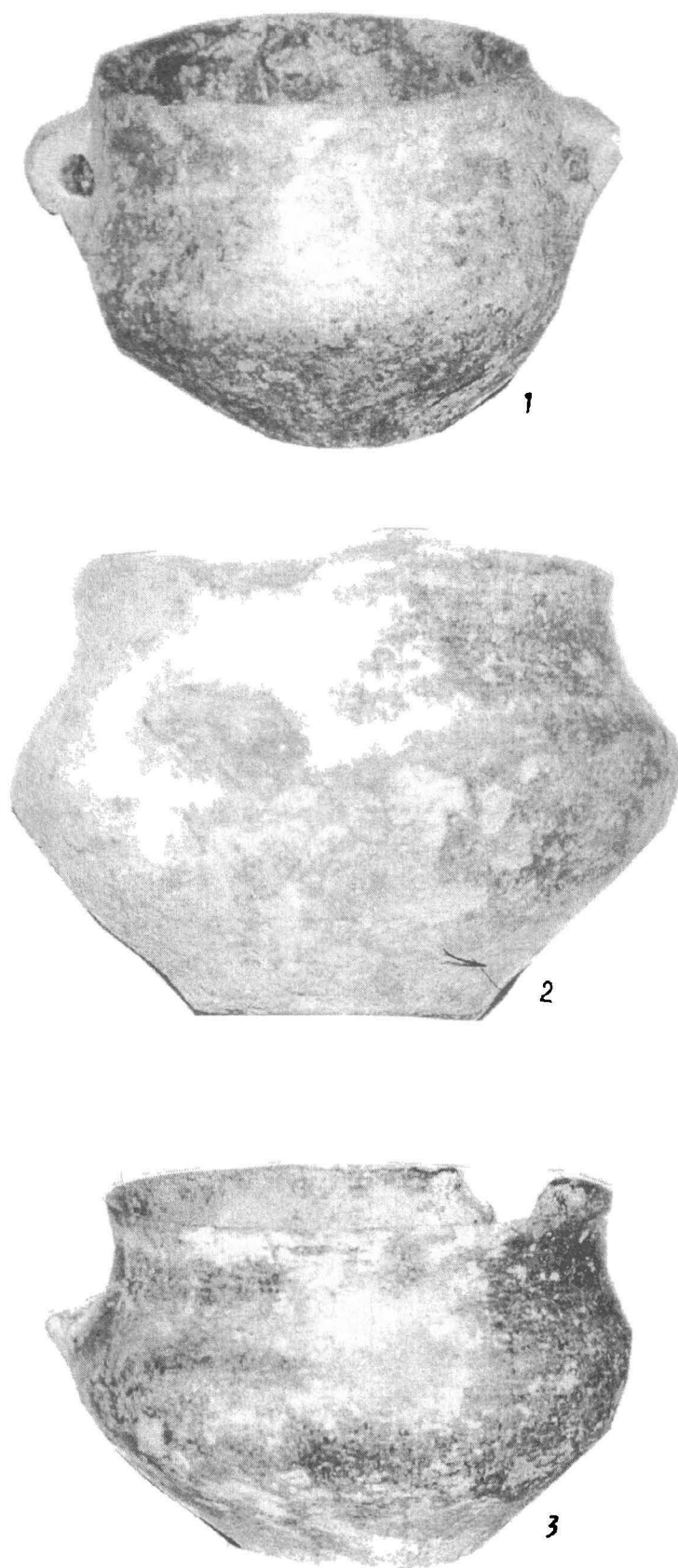

Fig. 3. Zau de Câmpie - "Dispensarul uman" - inventarul mormântului

SONDAJUL ARHEOLOGIC DE LA HERINA

(com. Galații Bistriței, jud. Bistrița-Năsăud)

Lucian VAIDA

Cercetările de la Herina, desfășurate în luna septembrie 1997, au avut ca punct de pornire unele descoperiri de la sfârșitul deceniului șase, aparținând lui Șt. Dănilă, directorul de atunci al muzeului din Bistrița, care ne informa despre existența la punctul numit "Dealul Morii" a unei așezări din prima vârstă a fierului dar și despre apariția unor vestigii Noua și de epocă Latène.¹ Existența ceramicii Noua a fost confirmată și în urma unor cercetări de suprafață, de dată mai recentă, efectuate în același punct². Locul se află situat în partea de sud-vest a localității, la aproximativ 600 m de șoseaua Bistrița-Reghin, în imediata apropiere a drumului ce duce la Lechința.

Investigațiile de pe Dealul Morii, pe un teren denivelat folosit ca pășune, au avut în primul rând caracterul unor sondaje de control, în vederea obținerii unor date suplimentare despre locuirea de aici și succesiunea civilizațiilor dar și în speranța identificării unei așezări Latène.

Au fost trasate mai multe secțiuni, orientate toate E-V și dispuse pentru verificarea unui spațiu cât mai mare la distanță apreciabilă între ele. S1 (4 x 1 m) deschisă în zona cea mai înaltă a sitului nu a oferit nici un fel de material arheologic. Apariția rocii vii la adâncimea de 30 cm a determinat abandonarea sa. S2 (4 x 1,5 m) deschisă la cca 40 m mai jos de prima, spre est, în panta dealului, a putut fi adâncită până la 70 cm. Puținele fragmente ceramice s-au dovedit aparținând culturii Noua. În alte două secțiuni (S3 și S4) trasate mai departe pe aceeași direcție au fost găsite doar câteva cioburi atipice.

S5 deschisă la cca 100 m spre nord de secțiunea cu numărul doi a dat cele mai multe vestigii determinând prelungirea acesteia, întinderea totală măsurând 9 x 2 m. Materialul arheologic, în primul rând ceramic, a fost cules de pe toată suprafața secțiunii, grosimea totală a straturilor de cultură apropiindu-se de 1 m, surprinzându-se următoarea succesiune stratigrafică:

Peste stratul steril constând dintr-un pământ lutos de culoare brun închis se suprapune un nivel de cultură neolitic. A fost surprinsă parțial o locuință adâncită, marcată de un strat compact de chirpic de la prăbușirea pereților. Fragmentele ceramice culese, de culoare cenușie sau în diferite nuanțe de roșu, sunt lucrate din pastă fină, de bună calitate. Au fost recuperate părți dintr-un vâscior întregibil, cu corpul globular, de culoare roșie-maronie și decorat în partea superioară cu două proeminențe perforate lateral și plasate simetric. (pl. II/ 2). Aceluiași nivel îi aparține un alt vas de mici dimensiuni, de aceeași culoare, având forma unei farfurioare cu fundul rotunjit și prevăzut în interior cu o proeminență ascuțită, ridicată din pasta moale înainte de ardere (pl. II/ 1). Considerăm că piesa reprezintă un opaiț, ținând cont și de faptul că pe interior pereții sunt afumați în partea de sus, rolul proeminenței amintite fiind de a fixa și susține fitilul. Deși elementele necesare încadrării culturale nu sunt foarte numeroase, se poate aprecia că locuința de la Herina aparține unei faze timpurii a neoliticului, respectiv culturii Criș.

În continuare urmează un strat de cultură Noua, cenușiu la culoare, cu pigmentație de cărbune. Materialul arheologic a fost alcătuit în totalitate din ceramică fragmentară aparținând unor vase de uz comun, în majoritate arse inoxidant. Unele au atât pe exterior cât și pe interior sau numai pe exterior un slip de culoare maronie. Decorul este sărac constând în incizii sub forma unor linii subțiri trase pe exteriorul unora dintre fragmentele găsite. Un singur ciob are ca decor un mic buton aplatizat.

Locuirea Noua este suprapusă de un nivel hallstattian aflat într-un strat de pământ negru. Și de această dată materialele au constat aproape în exclusivitate din fragmente ceramice, acestora adăugându-li-se câteva oase de animale și bucăți de chirpic. Lipsesc în totalitate uneltele sau piesele de metal. Ceramica este lucrată în general din pastă grosieră având în compoziție cioburi pisate și pietricele dar nu lipsește nici ceramica lucrată din pastă omogenă, bine arsă, uneori cu pereții lustruiți. Culoarea diferă în funcție de ardere de la roșu cărămiziu la brun gălbui dar și nuanțe apropiate de negru.

¹ Șt. Dănilă. *File de istorie*, I, 1971. p 64; idem, IX, 1970, p 442

² Gh. Marinescu, *RB* VII, 1993, p 7, pl. XI, fig. 1-5